

УДК 75.056(=161.2):[004:7.01]
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/55-3-7>

Вікторія ОЛІЙНИК,
orcid.org/0000-0002-3455-6942
кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри графічного дизайну
Київського національного університету культури і мистецтв
(Київ, Україна) viktoriya0308@ukr.net

УКРАЇНСЬКА ІЛЮСТРАЦІЯ: СУЧАСНІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ КЛАСИЧНИХ ФОРМ

Мета статті передбачає вивчення основних сучасних інтерпретацій класичних форм української ілюстрації та визначення їхніх специфічних художніх рис, а також норм графічної поведінки у контексті розвитку вітчизняного діджитал-арту. **Методологія дослідження** вирішує пов'язані з цим завдання через мистецтвознавчий аналіз та низку доцільних методів: теоретичного, іконографічного, зіставно-типологічного, класифікаційного. **Наукова новизна** полягає у дослідженні сучасних ілюстративних інваріантів, що виконано вперше: класифікації проаналізованого ілюстративного матеріалу за його художньо-функціональними ознаками, презентації відповідних показових зразків та формулюванні теоретичних положень щодо інноваційних тенденцій технічно-естетичного характеру, котрі демонструють розвиток української ілюстрації. **Висновки.** Варто відзначити яскраве явище ілюстративних інтерпретацій у сучасній Україні через загальне тяжіння до візуалізації. При цьому оновилися і способи презентації графічних арт-проектів – до традиційних виставкових івентів додалися не менш ефективні електронні платформи, які, що важливо у наш час, здатні виконувати рекламну функцію дистанційно. Крім того, у ході дослідження були встановлені відмінні риси класичної української ілюстрації від її альтернативних форм, продиктовані, переважно, комерціалізацією художньої діяльності. Відтак, характеристики сучасних ілюстративних інваріантів визначаються клієнтоорієнтованістю та «тригерністю» зображення, його асоціативністю, автономною фрагментарністю, «покадровим» викладенням, а також соціокультурною актуальністю. Відсутність серед вищевказаних ознак суто художніх демонструє поступову трансформацію ілюстрації з окремого виду мистецтва у продукт дизайн-діяльності, що, безумовно, наділений унікальними художніми якостями, однак, має підкорятися законам реклами, арт-маркетингу та комерції.

Ключові слова: ілюстрація, книжкова графіка, альтернативна форма, діджитал-арт, комікс, веб-графіка, образотворче мистецтво.

Viktoriiia OLIIYNYK,
orcid.org/0000-0002-3455-6942
PhD in Art Studies,
Associate Professor at the Department of Graphic Design
Kyiv National University of Culture and Art
(Kyiv, Ukraine) viktoriya0308@ukr.net

UKRAINIAN ILLUSTRATION: MODERN INTERPRETATIONS OF CLASSICAL FORMS

The purpose of the article is to study the main modern interpretations of the Ukrainian illustration's classical forms and determine their specific features, as well as the norms of graphic behaviour in the context of the domestic digital art development. **The research methodology** solves the problems associated with this through art history analysis and a number of appropriate methods: theoretical, iconographic, comparative-typological, and classification. **The scientific novelty** lies in the study of modern illustrative invariants, performed for the first time: the classification of the analyzed illustrative material according to its artistic and functional features, the presentation of relevant indicative samples and the formulation of theoretical provisions regarding innovative technical and aesthetic trends that demonstrate. **Conclusions.** It should be noted the bright phenomenon of modern Ukraine's illustrative interpretations due to the general attraction to visualization. At the same time, the ways of presenting graphic art projects have also been updated – traditional exhibition events have been supplemented by no less effective electronic platforms, which, what is important in our time, are able to perform an advertising function remotely. In addition, the study has established the distinctive features of the classical Ukrainian illustration from its alternative forms, been dictated mainly by the commercialization of artistic activity. Consequently, the characteristics of modern illustrative invariants are determined by the client-oriented and “trigger” image, its associativity, autonomous fragmentation, “frame-by-frame” presentation, as well as socio-cultural relevance. The absence of purely artistic features among the above features demonstrates the gradual transformation of illustration from a separate art form into a product of design activity, which, of course, is endowed with unique artistic qualities, but must obey the laws of advertising, art marketing and commerce.

Key words: illustration, book graphics, alternative form, digital art, comics, web graphics, visual arts.

Постановка проблеми. Тяжіння до візуальної інтерпретації всіх сфер життєдіяльності сучасної людини через різноманітні художні прийоми, що частково зумовлено популяризацією соцмереж, веде до активного розвитку жанру ілюстрації в його чистому вигляді та у численних інваріантах. Зокрема, зображення стало невід’ємною складовою, насамперед, галузі дизайну (в тому числі, промислового та моушн-дизайну), а також стріт-арту, організації електронних платформ різного призначення тощо. При цьому своєрідна соціокультурна «еластичність» даного виду мистецтва комфортизувала процес жанрового взаємопроникнення і спричинила помітне зростання популярності ілюстрації серед багатьох категорій споживачів, не обмежуючись лише замовниками дизайн-продукції.

Зображення різного гатунку і стилістики супроводжують нас усюди, викликаючи контрастні емоції та думки – як прогнозовані, так і не передбачені автором. Тому наразі, окрім традиційної книжкової ілюстрації, привертають увагу і вимагають художнього аналізу й художнє оформлення коміксів, станкова, рекламна, соціальна (тематична) ілюстрація, а також її альтернативні форми у вигляді веб-графіки, у тому числі, «підписки» для соцмереж, стікери тощо. Як бачимо, діапазон зазначеної дослідницької діяльності досить широкий, тому зосередимося на кількох з перелічених різновидів – веб-графіці, коміксах та соціальній ілюстрації.

Аналіз досліджень. Варто зауважити, що на сьогодні інноваційні інтерпретації мистецтва ілюстрації майже не потрапили до фокусу досліджень українських науковців. Тим не менше, серед наукових праць, дотичних до теми даної статті, можна назвати роботи М. Токар – про ілюстрування дитячої книги (Токар, 2018), Л. Аметової – про інтерактивні експерименти Є. Гапчинської в книжковій графіці (Аметова, 2021), Т. Габреля – про комп’ютерні технології у дизайн-діяльності (Габрель, 2018); а також актуальне видання Л. Бондар «Illustration in Ukraine. Ілюстрація в Україні» (Бондар, 2021), на сторінках якого авторка презентує сучасне українське мистецтво ілюстрації в конкретних персоналіях учасників клубу ілюстраторів «Pictoric».

Не менш важливим для даної статті є видання Українського інституту книги під назвою «Contemporary Ukrainian Illustrators», виконане у форматі каталогу (Contemporary Ukrainian Illustration, 2021). До видання увійшли творчі біографії двадцяти п’яти українських ілюстраторів і творчих тандемів, які на сьогодні формують художній простір нашої країни і визначають

вектор розвитку мистецтва ілюстрації. Серед цих імен – як молоді митці (Поліна Дорошенко, Анастасія Стефурак, Катерина Лесів, Слава Шульц та інші), так і більш досвідчені, відомі за кордоном власними творчими здобутками (Владислав Єрко, Катерина Штанко, Кость Лавро, арт-студія «Аграфка»). Багато хто з них поєднує ілюстраторську практику з дизайн-діяльністю, демонструючи тісний взаємозв’язок цих галузей мистецтва. У вступній статті до цього видання мистецтвознавиця Діана Клочко слушно зазначила, що нині «ілюстратори стали законодавцями моди у сфері книговидання в Україні і спонукали видавців до розвитку експериментального курсу цієї галузі» (Contemporary Ukrainian Illustration, 2021: 5). Особливістю каталогу є те, що у ньому презентується панорамна картина сучасної української ілюстрації, без систематизації митців за жодними групами чи творчими вподобаннями. Таким чином, на думку авторів, зберігається об’єктивність сприйняття поданого матеріалу читачем.

Цікавими працями закордонних авторів Дерек Бразелла та Джо Девіса з серії «Креативна кар’єра» видавництва «Art Huss» є книги «Як зрозуміти ілюстрацію» (Дерек Бразелл, Джо Девіс, 2018) та «Як стати успішним ілюстратором» (Дерек Бразелл, Джо Девіс, 2019). Згадані роботи містять цінні поради фахівцям-практикам, важливі конструктивні коментарі щодо організації дизайн-діяльності, а також класифікаційні описи та розбір різножанрової авторської графіки. Зокрема, Дерек Бразелл та Джо Девіс акцентують комерційний аспект в роботі ілюстратора, що є показовим саме для сучасної ситуації: «Потенціал для відтворення і розповсюдження зображень у ширшому масштабі, а також попит на графічний дизайн як складова промислової революції, що зумовила масове виробництво, були чинниками, які створили нові можливості для митців, дозволили їм стати «комерційними художниками» й отримувати професійне заохочення – заробляти гроші на своєму мистецтві» (Дерек Бразелл, Джо Девіс, 2018: 6).

Метою ж даної статті передбачене вивчення основних сучасних інтерпретацій класичних форм української ілюстрації та визначення їхніх специфічних художніх рис, а також норм графічної поведінки у контексті розвитку українського діджитал-арту.

Виклад основного матеріалу. Яскравою ознакою образотворчого сьогодення – як українського, так і світового – є всюдисуща ілюстрація, що «як термін і як професійна практика охоплює сфери, значною мірою віддалені від традиційних царин

книговидання, ЗМІ й стандартної друкованої реклами – ті, які б ніхто не назвав сферами ілюстрації в минулому» (Дерек Бразелл, Джо Девіс, 2018: 6). Тут йде мова про незвичні форми ілюстрації, представлені, перш за все, веб-форматом (візуальне оформлення соцмереж, інтернет-реклама, гейм-індустрія), комунікативно-розважальними дизайн-проектами (друковані стікери, стріт-арт), соціальною ілюстрацією, принт-артом, фешн-ілюстрацією. Відтак, основні сфери застосування ілюстрації розширили свій діапазон і в наш час, окрім класичного візуального супроводу тексту, активно беруть участь у рекламі, розробці дизайну пакувань та самого продукту, коментують суспільно важливі події, транслюють певний меседж через паблік-арт тощо. Прикладом описаного явища можуть бути роботи Сергія Якутовича (принти на футболках та сувенірній продукції), Бориса Гроха (графічне оформлення поштових марок, шоперів, одягу тощо), Євгенії Гапчинської (використання відомих ілюстративних серій в упаковці, поліграфічній та рекламній продукції, в побутовому дизайні), Владислава Єрка («запозичення» асоціативних зображень в розробці афіш), Поліни Дорошенко (перенесення ілюстрацій на поліграфічну канцелярію, листівки) та інших митців, при чому цей процес «соціалізації» ілюстрацій відбувається не завжди з відома та за ініціативи автора.

У зв'язку з цим виникає низка проблем щодо кваліфікування та класифікації зазначеної графічної продукції, способів її презентації потенційному замовнику та комерціалізації таких проєктів. А в межах кожного різновиду, в той же час, міцніша потреба у визначенні специфічних характеристик та чинників художньої якості.

Наприклад, сучасні художники, які займаються відмальовуванням стікерів, що можуть вважатися ілюстративними комерційними мікро-формами, виділяють такі основні аспекти ефективності власної фахової діяльності:

1. клієнтоорієнтованість зображення (художній орієнтир при створенні графіки – «смак» соціуму, а не особистий);
2. емоційність ілюстрації (різновид емоцій і методи їхнього досягнення при цьому не важливі, адже головне – захопити увагу глядача);
3. «тригерність» зображення (кількість «відсилок»-асоціацій зображення визначає його актуальність);
4. «схрещування» відомих персонажів (з метою створення необхідної атмосфери образного сприйняття, побудованої на попередньому ставленні);
5. якісний друк.

Вищезазначені критерії зображення, за виключенням останнього пункту, не менш актуальні і для веб-графіки, оскільки від їхнього забезпечення залежить візуальна привабливість соцмереж, ефективність інтернет-реклами, популярність комп'ютерної гри тощо. Техніка ж виконання і стилістика візуального контенту при цьому можуть бути абсолютно різними – головним є якість ілюстративного матеріалу, що відповідає визначеній тематиці і максимально розкриває дизайн-ідею. Тому, у порівнянні з класичною ілюстрацією, яка вимагала від художника концентрованості на певному тексті, а відтак – сюжетної наповненості, ретельного пропрацювання художніх образів персонажів, завершеної композиції, виняткової оригінальності, веб-графіка презентує сьогодні інші риси: автономну фрагментарність (маскоти, інфографіка тощо), «покадрове» викладення (сторітелінг), високу асоціативність тощо.

Не секрет, що сьогодні дієвим засобом розвитку кар'єри ілюстратора є онлайн-платформа самвидаву, яка має високий потенціал для об'єднання креативної команди дизайнерів, редакторів, художників та письменників. Крім того, подібний підхід до реалізації проєктів вигідно відрізняється від традиційних можливостей уникнути поліграфічних витрат, оскільки видання в електронному форматі цілком готове для використання. Проте, ефективним способом презентації авторських робіт потенційним покупцям традиційно залишаються виставки. Тим більше, що останнім часом в Україні відповідні арт-проєкти стають дедалі все актуальнішими, оскільки здатні забезпечити відразу декілька складових мистецької діяльності: формування унікального арт-простору, висвітлення поточних подій (графічний репортаж), рекламу авторських творів, представлення культурно-мистецьких тенденцій тощо.

В якості прикладів зазначеної практики, успішно реалізованих в останні роки, можна навести численні виставки ілюстрацій та похідних художніх форм, переважно присвячені гострим соціально-патріотичним темам. Серед таких – «Це теж зробила вона» (художня інтерпретація сучасними українськими ілюстраторами відомих співвітчизниць, котрі прославили свою Батьківщину далеко за її межами; локація – Музей Богдана та Варвари Ханенків, 2018 рік), «Відбиток» (виставка української друкованої графіки ХХ-ХХІ століть; локація – Мистецький арсенал, 2020 рік), «Книжковий арсенал» (презентація сучасної книжкової ілюстрації у межах щорічного видавничого фестивалю; локація – Мистецький арсенал), «Виміри Незалежності» (виставка різножанрових художніх

творів патріотичної тематики; локація – арт-галерея «Митець», 2022 рік), «Щоб пам'ятати...» (рефлексії митців на війну в Україні; локація – Музей історії Києва, 2022 рік) тощо. А виставка плакату воєнного часу, яку цього року в Українському домі організувала команда ілюстраторів «Pictoric», демонструє жанрове взаємопроникнення в образотворчій галузі, оскільки тут, як плакат, були ідентифіковані ілюстрації та комікс.

Більшу частину візуального матеріалу, презентованого на вищезазначених виставкових заходах, складає соціальна (тематична) ілюстрація, яка розповідає мовою графіки без слів про злободенні проблеми. Для цього сучасні митці іноді обирають зовсім несподівані образи та художні прийоми, експериментують з різними техніками. Особливою популярністю користуються векторні та растрові комп'ютерні графічні редактори, що дозволяють за менший термін та без зайвих фінансових витрат досягти потрібного художнього ефекту, однак, мають свою специфіку.

Так, запорукою професійно виконаної цифрової ілюстрації є компетентне використання діджитал-технологій в якості комунікативних інструментів, розуміння «візуального словника» дизайну та володіння низкою важливих електронних процесів (сканування, програмне редагування, налаштування параметрів, розміщення проєкту на інтернет-платформі чи пересилка електронною поштою). А гарантією високої якості ілюстрації, виконаної вручну, може бути виключно авторська майстерність ілюстратора – бездоганне володіння обраною технікою, розвинене образне мислення, творча інтуїція. Тому «особливого значення набуває питання синхронізації технічних і творчих можливостей, своєрідності їх переплетення та розвитку в нових умовах», як слушно зауважує у своїй дисертації Т. Габрель (Габрель, 2018: 53), акцентуючи увагу на методах активізації творчості дизайнера засобами комп'ютерних технологій, що служать базою при реалізації будь-якого дизайнерського проєкту.

З-поміж загальної маси графічних робіт яскраво вирізняються ті, що стилізовані під недбалий ручний начерк, чи навіть дитячий малюнок. Навмисне гіперболізовані певні деталі композиції, виразний символізм, проста зрозумілість і, в той же час, пронизливість сюжету створюють задуманий автором настрій і не залишають байдужими відвідувачів виставок. При цьому, поруч із академічними зображеннями, виконаними у класичних художніх техніках, у виставкових залах гармонійно співіснують скетчева графіка, приклади колажного дизайн-прийому, цифрова ілюстрація,

твори медіа-арту. Власне, це і є головною ознакою сучасних виставкових проєктів, що демонструють, з одного боку, провідну тенденцію полістилізму, котра закріпилася в образотворчій галузі українського мистецтва, а з іншого – актуальність розвитку абсолютно всіх художніх жанрів та їхніх інтерпретацій у контексті потужного арт-розвитку нашої держави.

Комерційне застосування такого способу представлення життя найчастіше стосується політичних подій та постатей, а також життєвих історій відомих осіб. Хоча поняття авторської ілюстрації, у першу чергу, передбачає створення робіт без прямого комерційного значення. Адже такі проєкти стимулюють розвиток творчих навичок митця без жодних економічних утисків, що позитивно відбивається на ілюстраторській практиці.

Сучасний відомий український митець Сергій Поярков, наприклад, своїм творчим методом вважає створення антиілюстрації – станкової графіки, що має загальнохудожні ілюстративні риси (сюжетність, фрагментарність тощо), але, водночас, вимагає власного трактування замість візуального пояснення умовного текстового твору (Безукоризненне несовершенство – творчество Сергея Пояркова, 2011). Художник підкреслює свободу сучасного мистецтва, що не обмежене зараз ні формою, ні змістом, ні тематикою і саме тому дає можливість автору за рахунок майстерної роботи з асоціативним мисленням глядача успішно реалізувати будь-який проєкт, в тому числі у комерційному аспекті. А найбільшим досягненням образотворчості ХХ століття С. Поярков аргументовано вважає розширення її кордонів до горизонту, який у кожного свій і залежить суто від особистісних якостей індивідуума.

Окремої уваги заслуговує така творча ініціатива, як щорічна виставка ілюстрації «А 4. Кулькова ручка» – портфоліо-проєкт, започаткований і організований українським мистецтвознавцем та галеристом Євгеном Карасем у партнерстві з Ігорем Вороновим. Художники з усієї України, після відповідного відбору, могли представити власні графічні роботи, виконані виключно кульковою ручкою на звичайному офісному папері формату А 4, в арт-просторі київської «Карась Галереї», і таким чином узяти участь у масштабному експерименті – показати мистецтво в технічно обмежених умовах. За весь час існування проєкту «А 4. Кулькова ручка» з 2006 року серед його учасників побували понад 200 художників, які створили більше 5000 графічних аркушів. За результатами щорічних виставок друкувалися художні каталоги, що містять унікальний за своєю оригі-

нальністю контент і є цінним культурно-мистецьким артефактом (Artists Draw, 2012).

Паралельно з розвитком вищезгаданого арт-проєкту в аналогічній техніці починають працювати деякі книжкові ілюстратори, створюючи відповідні графічні серії для дитячих видань: Мар'яна і Тарас Прохасько (ілюстрування авторської книжки «Хто зробить сніг», Львів, «Видавництво Старого Лева», 2013 рік), Наталія Лопухова (ілюстрування книги М. Князевич «Чому їжачки колочі?», Київ, видавництво «Подолін І. В.», 2014 рік) та інші.

Текстура штриховки, виконаної кульковою ручкою, здатна створити широкий градієнт від гостропронизливого «паутиння» до кляксово-олійної сітки, що майстерно використовувалося численними авторами у реалізації творчих ідей. З іншого боку, відсутність другої спроби корегування зображення, зумовлена технічною специфікою малювання кульковою ручкою, надає такій графіці особливої напруги, коли, навіть легка, напівпрозора лінія виглядає емоційною та досить чіткою. Без жодних натяків на живопис такі ілюстрації захоплюють вдалими метафорами, складною лінійною в'яззю, математичною точністю пропорцій. Тематика робіт різна, але однаково ефектно презентована.

Що ж до українського коміксу, як інноваційної форми візуальної комунікації та організації книжкового видання, варто також викласти низку тез. Цей жанр у нашій країні наразі перебуває на початковому етапі розвитку, залучаючи до лав своїх прихильників дедалі більше митців і читачів, переважно молодого віку. Як свідчать оприлюднені на даний час зразки українського коміксу, мистецький процес триває активно, але поступово. Споживацька аудиторія поділяється на кілька категорій, об'єднаних спільними очікуваннями від книжкової продукції, що визначає їхню орієнтованість. Одні прагнуть знайти високохудожній продукт, виховані на високих стандартах книжкового дизайну, інші воліють отримати від книги лише розвагу і тому шукають саме комікс – простий для сприйняття варіант, а дехто взагалі не акцентує для себе якість книжкових видань і сприймає їх виключно, як джерело інформації. Якраз представники останньої групи найчастіше обирають електронні книжки, щоб оптимізувати процес читання і засвоєння інформації через технологічні засоби.

Поява коміксу в Україні викликала серед митців та експертів багато дискусій: прихильники класичної школи ілюстрації переконують, що розвиток цього жанру рано чи пізно призведе до занепаду справжнього мистецтва книги, а більш прогресивні колеги впевнені, що дане явище – цілком природне для сучасної української образотвор-

чості і є логічним результатом комерціалізації мистецтва. А в реальності ж ми спостерігаємо ще одну актуальну мистецьку тенденцію, зумовлену загальним тяжінням соціуму до полегшення життя. Звідси – потреба у візуалізації замість вербалізації, оскільки це спрощує процес усвідомлення, і якраз комікс це яскраво демонструє.

Традиційно ілюстрації коміксу (мальовису) являють собою послідовну низку «кадрів», графічно оформлених на кшталт карикатур чи скетчів, найчастіше ахроматичних, з мінімальними текстовими блоками – репліками у так званих «хмаринках». Але у контексті саме українських зразків даного жанру важливо відзначити більшу деталізацію та ретельність художнього виконання ілюстрацій, порівняно зі світовими аналогами. Вітчизняні коміксари, опановуючи новий вид графіки і незважаючи на дрібний формат, приділяють увагу колірній палітрі, образам героїв, намагаючись, попри жанрові особливості мальовису, створити повноцінні ілюстрації, об'єднані сюжетною лінією та композицією розворотів. Тому у межах таких проєктів варто констатувати своєрідну інтерпретацію світового досвіду з урахуванням впливу української класичної школи ілюстрування.

Як видно, ця школа дійсно потужна і має право визначати вектор розвитку мистецтва ілюстрації. Не даремно, аналізуючи діяльність українських ілюстраторів XXI століття, Д. Ключко зауважила, що у цей період «ілюстратор як візуальний інтерпретатор став таким же важливим, як і автор тексту, створюючи систему характерних і химерних образів і маючи справу з єдиною у своєму роді візуальною магією» (Contemporary Ukrainian Illustration, 2021: 4). Вже з 2005 року, на думку експертки, українська книга набула іншого характеру: в її контенті провідну позицію знову повертає собі текст, тестуються різноманітні візуальні ефекти, оскільки простір книги стає своєрідною «лабораторією» для випробування різних дизайн-схем. І, врахувавши весь матеріал даної статті, з цією думкою варто погодитися.

Висновки. Так, підсумовуючи вищесказане, маємо, насамперед, відзначити яскраве явище ілюстративних інтерпретацій у сучасній Україні через загальну тенденцію до візуалізації. Сьогодні українська ілюстрація перебуває у надсприятливих умовах розвитку, оскільки, з одного боку, розширила свій інваріантний діапазон, в результаті чого набула ще більшої актуальності, а з іншого – отримала майже необмежені можливості в аспекті технічного виконання, завдяки діджиталізації дизайн-процесів. При цьому оновилися і способи презентації графічних арт-проєктів – до традиційних виставкових івентів додалися не менш ефек-

тивні електронні платформи, які, що важливо у наш час, здатні виконувати рекламну функцію дистанційно. Провідною тематикою вітчизняної соціальної ілюстрації впродовж останнього десятиліття залишається військово-патріотична.

Крім того, у ході дослідження були встановлені відмінні риси класичної української ілюстрації від її альтернативних форм, продиктовані, переважно, комерціалізацією художньої діяльності. Відтак, характеристики сучасних ілюстративних інтерпрета-

цій визначаються клієнтоорієнтованістю та «тригерністю» зображення, його асоціативністю, автономною фрагментарністю, «покадровим» викладенням, а також соціокультурною актуальністю. Як бачимо, серед вищевказаних ознак відсутні суто художні, що демонструє поступову трансформацію ілюстрації з окремого виду мистецтва у продукт дизайн-діяльності, що, безумовно, наділений унікальними художніми якостями, однак, має підкорятися законам реклами, арт-маркетингу та комерції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Амєтова Л. Художньо-образний поліморфізм творчості Євгенії Гапчинської в контексті масової культури України : авторєф. дис. ... канд. мистецтвознавства : 26.00.01. Івано-Франківськ: Державний вищий навчальний заклад «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2021. 19 с.
2. Безукоризненное несовершенство – творчество Сергея Пояркова. 23.02.2011. URL: <https://nevsepic.com.ua/art-risovanaya-grafika/112-bezukuriznennoe-nesovershenstvo-tvorchestvo-sergeya-poyarkova.html> (дата звернення 2.09.2022).
3. Бондар Л. Illustration in Ukraine. Ілюстрація в Україні. Київ : «СР Publishing», 2021. 208 с.
4. Бразелл Д., Девіс Д. Як стати успішним ілюстратором / Дерек Бразелл, Джо Девіс; пер. з англ. Л. Базь, Т. Кривовяз. Київ : ArtHuss, 2018. 208 с.
5. Бразелл Д., Девіс Д. Як зрозуміти ілюстрацію / Дерек Бразелл, Джо Девіс; пер. з англ. Київ : ArtHuss, 2019. 176 с.
6. Габрель Т. Методи активізації творчості дизайнера засобами комп'ютерних технологій : дис. ... канд. мистецтв-ва : 17.00.07 Дизайн. Львів: Національний університет «Львівська політехніка», 2018. 220 с.
7. Токар М. І. Національна складова в ілюструванні української дитячої книги у другій половині ХХ – початку ХХІ століття. *Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті* : збірник наукових праць Харківської державної академії дизайну і мистецтв. Харків, 2018. № 1. С. 51-55.
8. Токар М. І. Художньо-естетичні особливості дитячої книжкової ілюстрації. *Вісник Львівської національної академії мистецтв*. Львів, 2018. № 35. С. 220-233.
9. Artists Draw : каталог щорічного портфоліо-проєкту «Художники малюють. А4, кулькова ручка»/ Є. Карась, І. Воронов. Київ : «АДЕФ-Україна», 2012.
10. Contemporary Ukrainian Illustration : Ukrainian Book Institute, Kyiv : Huss, 2021. 59 pp.

REFERENCES

1. Ametova L. Khudozhno-obraznyi polimorfizm tvorchosti Yevhenii Hapchynskoi v konteksti masovoi kultury Ukrainy [Artistic polymorphism of Yevgenia Gapchynska's creativity in the context of mass culture of Ukraine: autoref. thesis ... candidate art studies]: avtoref. dys. ... kand. mystetstvovnavstva : 26.00.01. Ivano-Frankivsk: Derzhavnyi vyshchyi navchalnyi zaklad «Prykarpatskyi natsionalnyi universytet imeni Vasylia Stefanyka», 2021. 19 p. [In Ukrainian].
2. Bezukuriznennoe nesovershenstvo – tvorchestvo Serheia Poiarkova [Impeccable imperfection is the work of Sergey Poyarkov]. 23.02.2011. Retrieved from: <https://nevsepic.com.ua/art-risovanaya-grafika/112-bezukuriznennoe-nesovershenstvo-tvorchestvo-sergeya-poyarkova.html> (accessed 02.09.2022). [in Russian].
3. Bondar L. Illustration in Ukraine. Iliustratsiia v Ukraini. Kyiv : «СР Publishing», 2021. 208 p. [In Ukrainian & in English].
4. Brazell D., Devis D. Yak staty uspishnym iliustratorom [How to become a successful illustrator] / Derek Brazell, Dzhho Devis; per. z anhl. L. Baz, T. Kryvoviaz. Kyiv : ArtHuss, 2018. 208 p. [In Ukrainian].
5. Brazell D., Devis D. Yak zrozumity iliustratsiiu [How to understand the illustration] / Derek Brazell, Dzhho Devis; per. z anhl. Kyiv : ArtHuss, 2019. 176 p. [In Ukrainian].
6. Habrel T. Metody aktyvizatsii tvorchosti dyzainera zasobamy kompiuternykh tekhnolohii [Methods of activating the designer's creativity by means of computer technologies] : dys. ... kand. mystetstv-va : 17.00.07 Dyzain. Lviv: Natsionalnyi universytet «Lvivska politekhnika», 2018. 220 p. [In Ukrainian].
7. Tokar M. I. Natsionalna skladova v iliustruvanni ukrainiskoi dytiachoi knyhy u druii polovyni KhKh – pochatku KhKhI stolittia [The national component in the illustration of Ukrainian children's books in the second half of the 20th and early 21st centuries]. *Tradytzii ta novatsii u vyshchii arkhitekturno-khudozhnii osviti* : zbirnyk naukovykh prats [Traditions and innovations in higher architectural and artistic education]. Kharkivskoi derzhavnoi akademii dyzainu i mystetstv. Kharkiv, 2018. № 1. Pp. 51-55. [In Ukrainian].
8. Tokar M. I. Khudozhno-estetychni osoblyvosti dytiachoi knyzhkovoї iliustratsii [Artistic and aesthetic features of children's book illustration]. *Visnyk Lvivskoi natsionalnoi akademii mystetstv* [Bulletin of the Lviv National Academy of Arts]. Lviv, 2018. № 35. Pp. 220-233. [In Ukrainian].
9. Artists Draw : kataloh shchorichnoho portfolio-proiektu «Khudozhnyky maliuiut. A4, kulkova ruchka»/ Ye. Karas, I. Voronov. Kyiv : «ADEF-Ukraine», 2012. [in Russian].
10. Contemporary Ukrainian Illustration : Ukrainian Book Institute, Kyiv : Huss, 2021. 59 p. [In English].